

SANCTI ISIDORI

HISPALENSIS EPISCOPI

DE VETÈRI ET NOVO TESTAMENTO QUÆSTIONES.

QUÆSTIO PRIMA.

249 1. Dic mihi, quid est inter Novum et Vetus Testamentum? Respondit: Vetus est peccatum Adæ; unde dicit Apostolus: *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen (Rom. v, 14)*, et reliqua. Novum est Christus de Virgine natus.

2. Unde Propheta dicit: *Cantate Domino canticum novum*: quia homo novus venit; nova præcepta attulit, id est, Novum Testamentum.

QUÆSTIO II.

3. Dic mihi, quanti libri intelliguntur in Novo Testamento? Respondit: xxvii, et in Veteri Testamento legis Moysi xlv libri sunt; juxta septuaginta duas linguas septuaginta duo libri intelliguntur.

4. Vetus est, quando res alienas tollit homo; Novum, quando propria largitur. Vetus est, quando malum pro malo redditur, unde dicitur: *Oculum pro oculo, dentem pro dente*, et cætera, quæ ad vindictam pertinent. Novum est inimicos diligere. Dominus dixit in Evangelio: *Diligite inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos (Matth. v, 44)*.

250 5. Vetus est, peccatores in infernum descendere; Novum est, conversos in regnum Domini introire. Et Vetus erit omnes peccatores et impios ad diem judicii in infernum descendere, ubi semper manebunt. Novum est omnes justos in regnum Domini introire; unde sanctus Petrus dicit: *Novus homo, et nova terra (II Petr. iii, 13)*; et nova erunt in memoria priora.

6. Et Vetus erit in igne purgatorio pro minutis peccatis purgari; Novum, quando purgatus exinde fuerit in regnum Domini.

QUÆSTIO III.

7. Dic mihi, liber quibus modis dicitur. Respondit: Quatuor: *libri* dicuntur ad legendum, vel liberandum. *Codex* dicitur ad condiendum. *Volumen* dicitur ad volvendum.

Num. 1. De hoc opere, et de rationibus quæ persuadent fetum esse genuinum sancti Isidori, quamvis adhuc publicam lucem non viderit, abunde disputavi in Isidorianis, cap. 64. In eo autem describendo ita librarii errores correxi, ut nonnunquam aperta vitia intacta reliquerim, ex quibus genius scribentis colligi possit. Pro *respondit*, quod est in Ms., reponi posset *respondet*, aut *respondetur*.

5. Ms., *lex Moysi*. Libros Veteris et Novi Testamenti eodem modo septuaginta duos Isidorus numerat in Præmiis, initio.

5. Verba sancti Petri sunt: *Novos vero caelos et novam terram, secundum promissa ipsius, expectamus*.

6. In Ms. *pro minuta peccata*; sic passim occurrit

A

8. Dic mihi, prima littera *a* pro qua accepit nomen *a*? De *angelis*, de *ante sæcula*, de *Adam*, de *anima*.

QUÆSTIO V.

9. Dic mihi, quibus nominibus dicitur *a*? Respondit: Tribus, id est, *aleph* in Hebræo, *alpha* in Græco, *a* in Latino.

QUÆSTIO VI.

10. Dic mihi, *Evangelium* in cujus lingua dicitur? In Græca; et in Latina, id est, bona nuntiatio.

QUÆSTIO VII.

11. Dic mihi, pro quo dixit Dominus ad Abraham: *Eri de 251 terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui (Gen. xii, 1)*? Abraham personam Christi gerebat. Sicut Abraham dimisit terram, et cognationem, et domum patris sui; venit in terram, quam ignorabat: ita et Christus dimisit gentem suam, hoc est, Judæorum.

12. Ita eximus de terra nostra nos, quando de divitiis hujus mundi, et de facultatibus contemnimus, et de cognatione nostra, hoc est, vitiis, et de domo patris nostri, hoc est, de memoria hujus mundi.

QUÆSTIO VIII.

13. Dic mihi, nomen *apostolorum* cujus lingua dicitur? Respondit: In Græca; in Latina *missi* interpretantur.

QUÆSTIO IX.

14. Dic mihi, *episcopus* in cujus lingua dicitur? Respondit: In Græca; in Latina *speculatores*. *Episcopus* autem nomen est operis, non honoris. Sciat se non esse episcopum, qui præesse desiderat, non prodesse.

QUÆSTIO X.

15. Dic mihi, *clerus* in cujus lingua dicitur? Respondit: *clerus* nomen est operis, non honoris. Sciat se non esse clericum, qui præesse desiderat, non prodesse. Respondit: In Græca; in Latina *clerus* interpretatur. Respondit: *clerus* nomen est operis, non honoris. Sciat se non esse clericum, qui præesse desiderat, non prodesse.

7. Forte *a legendo... a condendo*, etc.

8. Ms., *pro quid*; sic etiam num. 11. Forte *propter quid*.

11. In Vulgata: *Egredere de terra*, etc.

12. Pro *contemnimus* forte *recedimus*, vel *concedimus*, vel *contendimus* exire.

14. Sanctus Augustinus, de Civit. Dei, c. 19: *Intelligat, non se esse episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse*. Vide etiam Quæstionum dialogum sub Augustini nomine quæst. ultim.

spondit : In Græca ; in Latina sors Domini interpretatur. A fecit , baptismum vero ad incipiendum Novum.

QUÆSTIO XI.

16. Dic mihi, *abba* qua lingua dicitur? Hebraice, Græce *pater*, Latine *genitor*.

QUÆSTIO XII.

17. Dic mihi, qui primus fuit clericus? Respondit: Sanctus Petrus.

QUÆSTIO XIII.

252 18. Dic mihi, quanta sunt quæ ex nihilo creavit omnipotens Deus? Respondit: *iv*, id est, angelus, et anima, cælum, et terra. Reliquæ vero creaturæ ex ipsis procedunt.

QUÆSTIO XIV.

19. Dic mihi, cælum quid intelligitur? Respondit: Angelus, et terra, id est, sancta Ecclesia. Et cælum animæ justæ, et terra peccatores. B

QUÆSTIO XV.

20. Dic mihi, quibus modis creditur Deus? Respondit: Tribus sive quatuor, id est, Deus bonus, perfectus, omnipotens, sempiternus debetur credi, quia sine his dici non potest Deus.

QUÆSTIO XVI.

21. Dic mihi, quibus modis adoratur Deus? Respondit: Tribus: qui adoratur, non adoratur; qui creator est, et non creatura; qui sine peccato est, et peccata dimittit.

QUÆSTIO XVII.

22. Dic mihi, quibus modis facit Deus justitiam cum sanctis suis? Respondit: Tribus: monstrat, ut sciant; persuadet, ut diligant; adjuvat, ut perficiant. C

QUÆSTIO XVIII.

23. Dic mihi, cur Adam acceptum mandatum? Respondit: Ne se Deum putaret, sed subditum.

QUÆSTIO XIX.

253 24. Dic mihi, cur vultus Moysi terribilis erat in populo? Respondit: Quia peccatoribus legem dabat.

QUÆSTIO XX.

25. Dic mihi, in Apocalypsi pro quo dicit: *Accipe librum, et comede illum; et erit in ore meo dulcis, quasi mel, et amarus in ventre (Apoc. x, 9, 10)?* Respondit: Mellica est Scriptura in ore Ecclesiæ, qui sunt sapientes, et fideles; amara est in hæreticis sævientibus.

QUÆSTIO XXI.

26. Dic mihi, cur circumcisis est Dominus, et circumcidere non debent homines? Respondit: Quia circumcisionem ad finiendum Vetus Testamentum

18. Legi potest *Dominus pro Deus*; et mox *angeli*; in Ms. est *angelos et reliquas ... creaturas*.

20. Cod., *credetur... Deum bonum, etc., debetur credere*.

21. *Melius videretur quia adoratur, etc.* Et iterum ac tertio, quia pro qui.

23. Forte legendum *se Dominum*.

25. Verba Apocalypsis: *Accipe librum, et devora illum... et erat in ore meo tanquam mel dulce, et cum levorasset eum, amaricatus est venter meus*.

QUÆSTIO XXII.

27. Dic mihi, cur esurit Salvator? Ut illuderet Satanam.

QUÆSTIO XXIII.

28. Dic mihi, cur non amplius *xl* diebus jejunavit Christus? Respondit: Ut Moysi et Eliæ concorderet.

QUÆSTIO XXIV.

29. Dic mihi, quomodo pater Judæorum mendax fuit? Id est: Cain pater Judæorum vocatus est, qui dixit Domino: *Nescio ubi est frater meus, quem occiderat*. Et pater Cain, id est, diabolus, qui mentitus est Adæ: *Quod non morte morieris, si præceptum dominicum transgressus fueris*.

QUÆSTIO XXV.

254 30. Dic mihi, cur dictum est: *Oculum pro oculo, dentem pro dente*, et reliqua quæ ad vindictam pertinent? Respondit: Ut esset timor in populo, ne quidquam liceret quod sibi nolebat.

QUÆSTIO XXVI.

31. Dic mihi, justitia quibus vel quantis modis dicitur? Respondit: Quinque: justitia Veteris Testamenti, justitia Novi Testamenti, justitia ad judicandum, justitia ad misericordiam, justitia, quæ videtur ab hominibus esse.

QUÆSTIO XXVII.

32. Dic mihi, quanta continet ignis in se? *iv*, id est, urit, illuminat, calefacit et sanctificat. Sanctificare autem proprie in sua natura non habet, licet figuram Spiritus sancti teneat, qui urit vitia, calefacit frigidam animam, sanctificat peccatorem, illuminat cor, unde tenebras ignorantie fugat.

QUÆSTIO XXVIII.

33. Dic mihi, quid intelligitur in hoc quod dicitur: *Da partes vii, necnon et viii*. Respondit: Judæi non dederunt partes *viii*, denegantes resurrectionem diei Dominiæ; sed dederunt partes *vii*, credentes Sabbato. Tu vero crede et honora utrumque, id est, nova et vetera legis, ut non sis Judæus, neque gentilis.

QUÆSTIO XXIX.

34. Dic mihi, cur caput nominatur? Respondit: Eo quod hinc capiunt initium sensus et nervi.

QUÆSTIO XXX.

D 255 35. Dic mihi, *elemosyna* qua lingua dicitur, vel quid interpretatur? Græce dicitur *elemosyna*, quod Latine dicitur *Dei mei muneratio*. *Misericordia* a *miser* corde dicta: unde Dominus misericors dicitur, et quod subvenit homini misero corde habenti.

26. Forte *circumcidi non debent omnes; prius fuit homines*.

30. Forte *licere pro liceret*.

32. In Ms. *lecit* pro *licet*, et *tenit* pro *teneat*.

33. Ms., *vetera legem*. Forte *novam et veterem legem*. Quid sibi velint hæc *partes sap'em et octo* indicatum fuit in libro de Numeris, ad cap. 9.

34. Vet. Cod., *capiuntur initium sensi*.

35. Forte *eo quod subvenit homini miserum cor*.

QUÆSTIO XXXI.

36. Dic mihi, quantos, vel quales spiritus creavit omnipotens Deus? Respondit: Tres: unum, qui carne non tegitur, id est, angelorum; alium, qui carne tegitur, et non cum carne morietur, id est, hominum; tertium, qui carne tegitur, et cum carne morietur, id est, jumentorum et brutorum animalium. Homo itaque sicut in medio creatus est, ut esset inferior angelorum, superior jumentorum.

QUÆSTIO XXXII.

37. Dic mihi, dilectio vel charitas in quot modis consistunt? In iv. Hoc est, primum in Dei timore, vel dīctione. Secundum, sicut nosmetipsos, sic Deum amemus. Tertium proximos. Quartum etiam inimicos.

38. Deum ergo plus quam nos diligere debemus: proximum, sicut nos: inimicum, ut proximum. Et nisi Deum primum dilexerimus, nosmetipsos minime diligere poterimus.

QUÆSTIO XXXIII.

39. Dic mihi, regnum Dei quibus modis intelligitur? Respondit: Quinque: id est, Christus, fides, Evangelium, Ecclesia præsens, vel ipsum regnum cælorum. Non fuit penitentiæ prædicata ante Joannem, quia ipse dixit: *Pœnitentiã agite; appropinquavit enim regnum cælorum* (Matth. iii, 2).

QUÆSTIO XXXIV.

256 40. Dic mihi, pro quibus causis se voluit Dominus a Joanne baptizari? Respondit: Pro iv: prima ut quia homo natus est, ut omnem justitiam impleret et humilitatem. Secunda baptismus, ut suum baptismum Joannes confirmaret. Tertia, ut aquas Joannes sanctificaret. Quarta, ut nullus dignetur a servo suo baptizari, dum ipse Dominus a servo suo baptizatus est.

QUÆSTIO XXXV.

41. Dic mihi, quomodo, vel quando implevit Christus septem gradus? Respondit: Primus gradus lector, quando aperuit librum Isaiæ prophætæ, et dixit: *Spiritus Domini super me* (Luc. iv, 18).

42. Secundus gradus exorcista, quando ejecit vii dæmonia de Maria Magdalene.

43. Tertius gradus subdiaconus, quando fecit vinum de aqua in Chanan Gallææ.

37. Cod., consistent pro consistunt, et secunda, quarta, pro secundum, quartum.

38. In Ms., potemus pro poterimus.

40. Præstabit legere, ut aquas Joannis sanctificaret; nam i facile veritur in e.

41. Septem gradus, sive ordines plerique theologi distinguunt, sed alio modo eos percensent.

42. Exorcistæ gradus inchoatus, et denotatus quoque fuit, cum Jesus Christus tetigit aures surdi et muti, dicens: *Ephpheta, quod est adaperire*.

43. Alii dicunt subdiaconatum institutum a Christo in ultima cœna.

44. Ex aliorum opinione Christus diaconatum instituit cum in ultima cœna corpus suum et sanguinem discipulis dispensavit.

45. Forte, deditque discipulis suis.

46. Censent alii ostiatorium antè passionem a

A 44. Quartus gradus diaconus, quando lavavit pedes discipulorum suorum.

45. Quintus gradus presbyter, quando benedixit panem, et fregit, dedit discipulis suis. Istos quinque gradus ante passionem implevit Christus.

46. Sextus gradus ostiarius, quando dixit: *Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ æternales* (Psalm. xxiii, 7).

257 47. Septimus gradus episcopus, quando levavit manum suam super capita discipulorum suorum, et benedixit eos.

QUÆSTIO XXXVI.

48. Dic mihi, quid est hoc quod dixit Dominus in Evangelio: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem in regnum Dei introire?*

B Respondit: Quid per camelum, nisi gentiles homines significat? quia antequam Christus veniret, tortuosi, et gembrosi erant, idola adorando, vel colendo.

49. Quid per illud foramen, nisi incarnatio Christi in utero sanctæ Mariæ describitur? Quid per illum divitem, nisi Judæi, qui de legis littera se divites sperabant?

50. Tria refugia Domini habebant, id est, in monte, in deserto, et in mare. Exemplum nobis ad aliorum justitiam ascendere tanquam in monte; contemplativa sectari, tanquam in deserto; fugere, tanquam in mare.

QUÆSTIO XXXVII.

51. Dic mihi, quibus substantiis constat homo? Respondit: Tribus, id est, anima et corpore. Una est anima quæ, dum contemplatur, spiritus est; dum sentit, sensus est; dum sapit, anima est; dum intelligit, mens est; dum discernit, ratio est; dum consentit, voluntas est; dum recordatur, memoria est; dum membra vegetat, anima est.

QUÆSTIO XXXVIII.

52. Septem sunt modi prædicationis, id est, docendo, persuadendo, increpando, arguendo, terrendo, mulcendo et promittendo: hoc est, docendo discipulos, persuadendo personis, increpando superbos, arguendo contrarios, terrendo trepidos, mulcendo iracundos, 258 promittendo pravis et bonis, pravis tormenta, bonis vitam æternam.

QUÆSTIO XXXIX.

53. Dic mihi, qui primus prophetavit? Respondit:

D Christo institutum fuisse inchoative, et denotative, ut aiunt, cum ementes et vendentes ejecit de templo; complete, cum in ultima cœna primam sacerdotii potestatem discipulis suis contulit.

47. Episcopatum verum esse ordinem a presbyteratu distinctum, tenent jam cum canonistis plerique recentiores theologi.

48. Forte et gibbosi erant. Alii camelum de fane explicant.

50. Videtur id pertinere ad aliam quæstionem, cujus desit initium.

51. Reponendum censeo duabus pro tribus. Muti in fine erat hæc quæstio sic, dum membra vegetat; supplevi ex Opere imperfecto de Numeris fortasse sancti Isidori in Ms. Vatic. Regiæ 199, in quo hæc ipsa sunt, et supra legitur dum sapit, animus, etc.

52. Deest initium hujus quæstionis.

Adam, quando dixit : *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea.*

QUÆSTIO XL.

54. Dic mihi, infans parvulus quantas virtutes habet? Respondit : iv : Non læsus meminit; non perseverat in ira; non delectatur pulchra femina; non aliud cogitat vel aliud loquitur.

QUÆSTIO XLI.

55. Dic mihi, quare fuit diluvium super terra? Respondit : Filii Dei acceperunt filias hominum ex omnibus quas sibi elegerant; natiq̄e sunt ex eis filii. Illi fuerunt gigantes, et multa mala fecerunt in terra, et non placuit Domino. Propterea delevit eos Dominus per aquas diluvii.

SANCTI ISIDORI

HISPALENSIS EPISCOPI

MYSTICORUM EXPOSITIONES SACRAMENTORUM

SEU

QUÆSTIONES IN VETUS TESTAMENTUM.

IN GENESIN.

PRÆFATIO.

259 1. Historia sacræ legis non sine aliqua prænuntiatione futurorum gesta atque conscripta est. Nisi pertineret ad præfigurationis mysterium tam multiplex rerum umbra gestarum, nec docens Apostolus diceret : *Lex umbram habet futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum.*

2. Proinde quædam, quæ in ea figuratim dicta vel facta sunt, et sunt plena mysticis sacramentis, adjuvante superna gratia, in hoc opusculo exsequentes, veterumque ecclesiasticorum sententias congregantes, veluti ex diversis pratis flores lectos ad manum fecimus, et pauca de multis breviter perstringentes, pleraque etiam adjicientes, vel aliqua ex parte mutantes, offerimus non solum studiosis, 260 sed etiam fastidiosis lectoribus, qui nimiam longitudinem sermonis abhorrent.

3. Brevi enim expositione succincta non faciunt de

Mysticorum. Arevalus hic scripserat *Secretorum*; sed in alius hujus operis titulis, Grialii editionem secutus, reposuit *Mysticorum*, et quamvis, ait, fortasse magis genuinum sit *Secretorum*. Retinuimus secundam lectionem. Cæterum, huic loco notam sequentem subjungit Arevalus : — « De secretorum, sive, ut Grialius edidit, mysticorum Expositionibus sacramentorum quid hoc loco monere expediret, peti potest ex prolegomenis, cap. 68, ubi de hoc opere multa verba feci. Satis nunc sit indicare Grialium auctorem esse earum notarum quibuscum nostras non ita multas interse-remus. Neque vero argumentum ejusmodi est ut longa explicatione opus sit; et ubi sensus commodus ex Isidori verbis eruitur, non est nimis anxie quærendum, an omnino ea ipsa verba illius auctoris quem sequitur expresserit, aut etiam exprimere voluerit. »

EDIT.
2. *Et sunt plena mysticis sacramentis.* Ex his et sancti Ildefonsi verbis, quæ subjiciemus, titulum prorsus jam abolitum huic operi restituumus. Ita enim Ildefonsus in Vita Isidori : *Collegit etiam de diversis auctoribus quod ipse cognominat secretorum expositio-*

B prolixitate fastidium. Prolixa enim et occulta tædet oratio; brevis et aperta delectat. Et quia jam pridem juxta litteram a nobis sermo totus contextus est, necesse est ut, præcedente historiæ fundamento, allegoricus sensus sequatur. Nam figuratim quædam ex his intelliguntur, vere tanquam prophetica indicia præcedentia futurorum.

4. Sane non omnia quæ in lege et prophetis scripta sunt mysteriorum ænigmatibus obteguntur; sed pro his quæ aliquid significant, etiam quæ nihil significant connectuntur. Sicut enim in citharis, et hujusmodi organis musicis, non quidem omnia quæ tanguntur, canorum aliquid resonant, sed tantum chordæ, cætera tamen in tota citharæ corpore idèo facta sunt, ut esset ubi connecterentur et quo tenderentur illa quæ ad cantilenæ suavitatem modulaturus est artifex : ita in his prophetis narrationibus quæque dicuntur aut aliquid sonant in significationem

nes sacramentorum; quibus in unum congestis, idem liber dicitur Quæstionum. Plura in præfat. ad Opera Isidori. GRIAL.

Ibid. Qui nimiam longitudinem sermonis abhorrent; ita Palent. et duo Oxonienses. Quibus nimia longitudo sermonis abhorret, Valent. Quos nimia longitudo sermonis abhorret, Guadalup. Quorum nimia longitudo sermonis abhorret, Laurentian. et Complut. Idem Isidorus, in Regul. monach. : *Philargyriæ contagium, ut lethiferam pestem (monachus) abhorreat.* GRIAL.

Ibid. Veterum ecclesiasticorum nomina, quorum sententias congregat, paulo post num. 5 recenset Isidorus. AREV.

5. *Et quia jam pridem juxta litteram.* Ita Siebertus de eo : *Totum Vetus Testamentum simpliciter exponendo percurrit.* Hoc nobis deesse magnæ dividæ est, nisi forte id Glossæ sunt quæ vocantur Ordinariæ. GRIAL.

4. Sane non omnia, usque ad connectantur, verba sunt Augustini duobus ex locis aptata, ex xv de Civit., c. 2, et xxii contra Faust., c. 94. GRIAL.